

УДК 373.5.016:81'243]:316.775.3

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi58.631>

Богатирьова Т. М.*,
orcid.org/0000-0003-0869-1128

Стрілець Л. А.*,
orcid.org/0009-0002-7325-2228

МЕДІАЦІЯ В КОНТЕКСТІ НАВЧАННЯ ТА ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: ДІАЛОГ КУЛЬТУР

У статті висвітлено особливості медіації як ефективного методу, що застосовується у процесі навчання й вивчення іноземних мов. Авторами ретельно опрацьовано й узагальнено досвід вітчизняних і зарубіжних науковців у дослідженні медіації в освітньому середовищі. Медіація в зазначеному контексті трактується насамперед як посередництво, що сприяє досягненню успішного результату іншомовної взаємодії; при цьому надзвичайно важливим є не лише знання мов, а й відповідний рівень полікультурної компетентності комунікаторів, оскільки мова завжди відбиває менталітет, звичаї, традиції народу й відкриває можливості ефективно взаємодіяти у глобальному мінливому сучасному світі. У дослідженні окреслено вагомість та роль медіації у процесі оволодіння здобувачами освіти іноземною мовою, запропоновано деякі практичні приклади комунікативних ситуацій для запровадження медіаційної активності (діяльності) на уроках іноземної мови, яка має позитивно впливати не лише на розвиток умінь іншомовної комунікації здобувачів освіти, але й мотивує учнів до автономії, особистої відповідальності за власне навчання, що сприяє кращій адаптації до іншомовного простору, активізації їх участі в освітньому процесі. Також автори висувують ідею переглянути роль учителя, додавши до наявних завдань сучасного педагога ще й функції медіатора, який готовий на будь-якому етапі навчання надати дієву підтримку здобувачам освіти. Увагу сфокусовано на актуальності вивчення методу медіації в контексті майбутньої перспективи продовження реформування Нової української школи з переходом у систему профільної освіти, чим і зумовлено подальше вивчення цього підходу в педагогічній діяльності.

Ключові слова: медіація, медіатор, посередництво, іншомовна освіта, комунікація, міжкультурна взаємодія.

Постановлення проблеми. У сучасних умовах воєнного стану та в майбутній повоєнний період, коли відбувається активна міграція населення, стрімко підвищується мотивація до вивчення іноземних мов і пізнання соціокультурного середовища інших країн; з'являються нові можливості для комунікації з носіями мови в реальних життєвих ситуаціях та для мовної практики у відповідному середовищі.

Закон України «Про застосування англійської мови в Україні» 2024 року закріплює статус англійської як однієї з мов міжнародного спілкування. Тож українські освітяни ставлять за мету розвиток особистості, здатної не тільки інтегруватися в полікультурний соціум, мати можливості навчатися та працювати, а й вільно конкурувати на вітчизняному й зарубіжному ринках праці, ефективно взаємодіяти з носіями іноземної мови для самореалізації в сучасному світі та успішної кар'єри. Знання англійської та інших іноземних мов стає життєвою потребою, і відповідно виникає потреба підвищення якості іншомовної освіти.

Нині метою навчання й вивчення іноземної мови стає її використання як універсального інструменту в діалозі культур, що викликає потребу зміни традиційних підходів до освітнього процесу, оскільки йдеться не лише про опанування мови, але й іншої (зарубіжної) культури. Саме тому все більшої популярності у сфері освіти

*© Богатирьова Т. М.

*© Стрілець Л. А.

набуває поняття медіації як навчальної стратегії глибокого розуміння мови й іншомовної культури. Так, згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти («Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment» (2020) від Council of Europe [6]) «медіація» може трактуватися як «процес проникнення в мову (languageing) через фасилітацію розуміння та комунікацію» [3, с. 16; 17].

Медіація розглядається також «як посередництво для забезпечення розуміння між комунікаторами, що не можуть взаємодіяти через відсутність спільної мови» [5, с. 8]. Вона є основою цілісного екологічного погляду на використання мови та навчання; це передусім посередництво, передавання інформації (спрощення, адаптування, ілюстрування); створення багатомовного / мультикультурного комунікаційно-пізнавального простору, що сприяє кращому співрозумінню, зняттю напруженості між представниками різних культур. Адже сьогодні, зокрема й через повномасштабне вторгнення РФ на територію України, ситуація ускладнюється, оскільки мігранти та біженці привносять свої культурні цінності, звичаї й традиції в культури інших країн. Медіатори, які не лише володіють іноземною мовою, а й розуміють міжкультурні аспекти, мають змогу допомагати вирішувати конфлікти, ефективно взаємодіяти в полікультурній спільноті, сприяти інтеграції в нове чи малознайоме середовище. Тож сучасній людині потрібно володіти технікою медіації, що є «ключем» до відкриття глобального мінливого світу.

Аналіз досліджень. У науковій літературі існують різні погляди на походження терміна «медіація». Деякі дослідники звертають увагу на його латинське походження, де *mediatio* вказує на здійснення посередництва, а *mediare* – на роль посередника. Інші ж тлумачать походження терміна «медіація» через грецьке слово *medos*, яке означає «нейтральний і незалежний від конфлікуючих сторін» [1, с. 11].

Слід зазначити, що зарубіжні науковці зацікавилися означеною методичною проблемою відносно нещодавно – у 90-ті роки минулого століття. Так, за М. Байрамом, медіація – це щось інше, ніж простий усний чи письмовий переклад; вона також включає в себе розуміння культурних аспектів іншої мови. С. Віджіо розглядає медіацію як «процес створення релевантної ідентичності між тим, що автор хотів передати, і тим, що зрозумів реципієнт», досліджує її психологічні аспекти. Ж. Зарате визначає компоненти змісту медіації, а також функції міжкультурного медіатора [1, с. 262]. Л. Дж. Романадзе виокремлює основні характерні риси медіації. Вивченням означеного питання займалися також Д. Баттджес, Е. Ліддікоут, М. Мейер, А. Скаріно, які доводили, що здобуття міжкультурних навичок медіації є актуальним у світі з розмаїттям культур, глобалізацією та зростаючим попитом на медіаторів, які працюють у міжнародному середовищі.

Серед вітчизняних науковців питання медіації у процесі навчання іноземних мов досліджували В. Волік (письмові форми медіації в підготовці студентів-фахівців), О. Пасічник (медіація як особливий вид комунікаційної навчальної діяльності, діяльність медіатора), С. Печенізька (медіація як новий вектор розвитку галузі шкільної іншомовної освіти України; навчальна стратегія формування іншомовної соціокультурної компетентності учнів), О. Писаревська (формування медіативної компетенції в українських студентів-мігрантів на заняттях із французької мови – визначення сутності медіативної компетенції та її взаємозв'язку з комунікативною та міжкультурною компетентностями).

Більшість дослідників розглядають лінгвістичну медіацію як процес передавання інформації або сприйняття тексту, який охоплює не лише простий переклад мови, але й активну роль усвідомлення та переданні культурних аспектів, ідентичності та нюансів, що містяться в оригінальному висловлюванні. У виданні 2018 року «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти» розширено перелік компетенцій: з'являється поняття «інтерація», яку представлено як окрему компетенцію, оскільки вміння брати участь у розмові вимагає не лише мовних знань, а й наявності стратегій, що відрізняються від тих, які застосовуються в монологічному мовленні. «Медіація»

визначається як «здатність вибудовувати сенс у співпраці з іншими співрозмовниками». Залежно від обставин, у яких медіація відбувається, визначено три її типи [7, с. 5]:

- медіація текстів (передання співрозмовнику змісту тексту, що є недоступним для нього через мовні, культурні, семантичні чи інші бар'єри);
- медіація концептів (полегшення доступу співрозмовника до концептів і знань: для прикладу – професійна діяльність викладачів іноземної мови, які спільно зі здобувачами освіти вибудовують нові сенси, передають знання, а також створюють необхідні умови для того, щоб узаємодія відбувалася);
- медіація комунікації (сприяння порозумінню та вміння скеровувати комунікацію між здобувачами освіти так, щоб вона була успішною, незалежно від того, що всі вони мають різні індивідуальні, соціокультурні, мовні та інтелектуальні потреби й можливості: для прикладу – допомогти зрозуміти місцеві традиції та звичаї, щоб таким чином знівелювати ймовірні конфлікти між комунікаторами).

Мета статті полягає в дослідженні медіації як методу навчання та вивчення іноземної мови, в обґрунтуванні її ефективності не лише для опанування мови, а й розуміння здобувачами освіти культурного контексту, світогляду інших народів, що сприяє гармонійному міжкультурному спілкуванню.

Для забезпечення реалізації визначеної мети окреслено завдання:

- вивчити й проаналізувати нормативно-правову базу й теоретичні напрацювання з означеної проблеми;
- навести й проаналізувати результати діагностувального опитування вчителів Дніпропетровської та Запорізької областей щодо застосування медіації в контексті навчання та вивчення іноземних мов;
- дослідити шляхи й можливості імплементації медіаційних технік на уроках;
- розробити практичні медіаційні активності / завдання;
- визначити перспективи запровадження медіації в іншомовній освіті.

Виклад основного матеріалу. Здобуття навичок медіації в закладі освіти – це важливий процес, спрямований не лише на навчання здобувачів освіти власне іноземної мови, а й на створення умов для попередження та вирішення конфліктів, підтримки позитивної взаємодії й ефективної комунікації. У цьому контексті учні мають можливість розвивати навички медіації, а також навчатися розуміти та поважати культурні відмінності різних народів – так формуються іншомовна комунікативна та полікультурна компетентності.

В умовах розбудови Нової української школи затверджено Державний стандарт профільної середньої освіти, який застосовуватиметься від 01 вересня 2027 р. для здобувачів освіти, що навчаються за програмами дванадцятирічної повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2024 р. № 851 набирає чинності з 01.09.2027 року) [3]. Хоча пілотування нового Державного стандарту розпочнеться від 01 вересня 2025 року; при цьому вже й наразі ведеться робота над створенням типової освітньої програми, модельних навчальних програм різних інтегрованих курсів і навчальних предметів, зокрема й іноземних мов: робочою групою активно напрацьовуються матеріали щодо інтеграції медіації до змісту навчального предмета (іноземної мови). Тож у старшій профільній школі важливим буде акцентування на формуванні у здобувачів освіти технік медіації як складової іншомовної освіти (передусім для академічного рівня). Однак слід зазначити, що метод медіації все ж не є зовсім новим для шкільного вчительства. Так, у березні 2025 року проведено діагностувальне опитування вчителів іноземних мов (англійської, німецької, французької, іспанської) Дніпропетровської та Запорізької областей щодо застосування технік медіації у власній практичній діяльності. Кількісний та якісний аналіз його результатів дає підстави зазначити, що близько 90 % зі 104 педагогів, які взяли участь в опитуванні, знайомі з поняттям медіації й певною мірою використовують її як метод у контексті навчання та вивчення іноземних мов (рис. 1, 2).

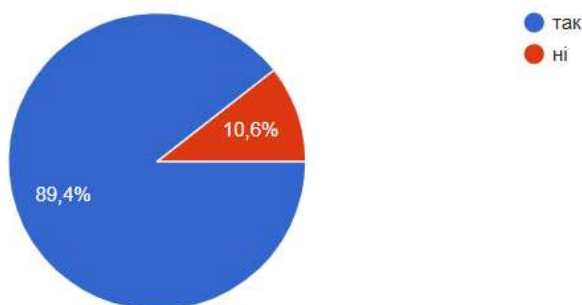
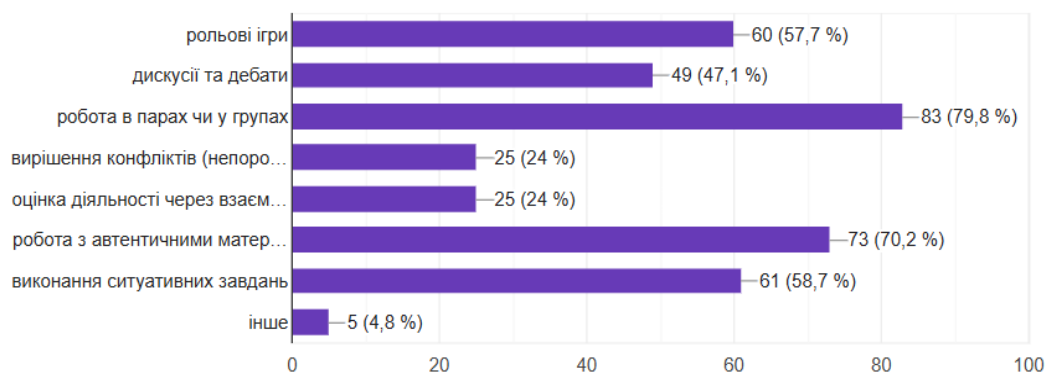

Рис. 1. Чи знайомі Ви з поняттям медіації як методом навчання мов?

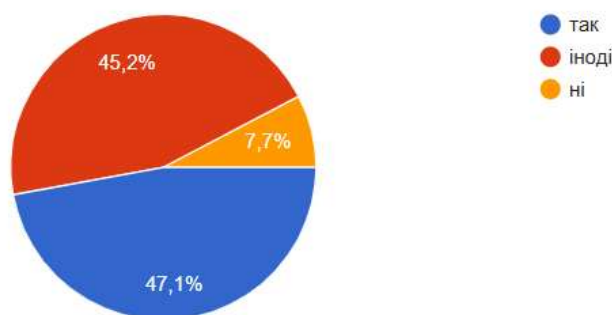

Рис. 2. Чи використовуєте медіацію у викладанні іноземних мов?

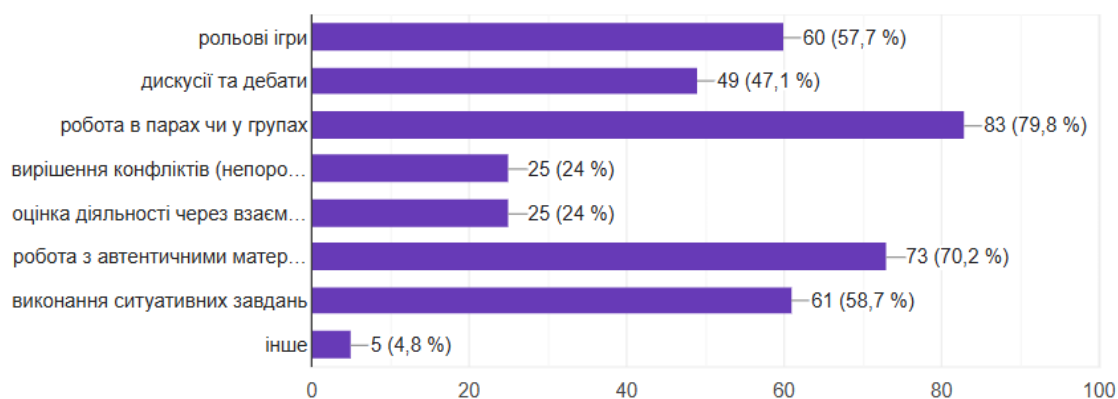

Рис. 3. Які медіативні види діяльності Ви застосовуєте під час уроків?

Педагоги зазначають, що застосовують на уроках різні види медіативної діяльності, як-от: робота в парах чи групах (майже 80 %), робота з автентичними матеріалами (близько 70 %), виконання ситуативних завдань (58,7 %), рольові ігри (понад 57,7 %), дискусії та дебати (понад 47 %), оцінювання діяльності через взаємну медіацію (24 %), вирішення конфліктів (непорозумінь) між учнями (24 %) та ін. (рис. 3). Однак ці види медіативної діяльності застосовуються на уроках не досить систематично, у більшості випадків – епізодично, час від часу.

Учителі (респонденти) також указують, що застосування технік медіації під час навчання іноземної мови має певні переваги, а саме: це допомагає учням почуватися більш упевнено та долати мовний бар'єр (понад 71 %), сприяє залученню здобувачів освіти до комунікативно-пізнавального процесу (майже 60 %), підвищує рівень комунікації між учнями (понад 65 %), покращує взаєморозуміння та співпрацю в класному колективі (56,7 %), підвищує мотивацію до навчання (майже 52 %) (рис. 4).

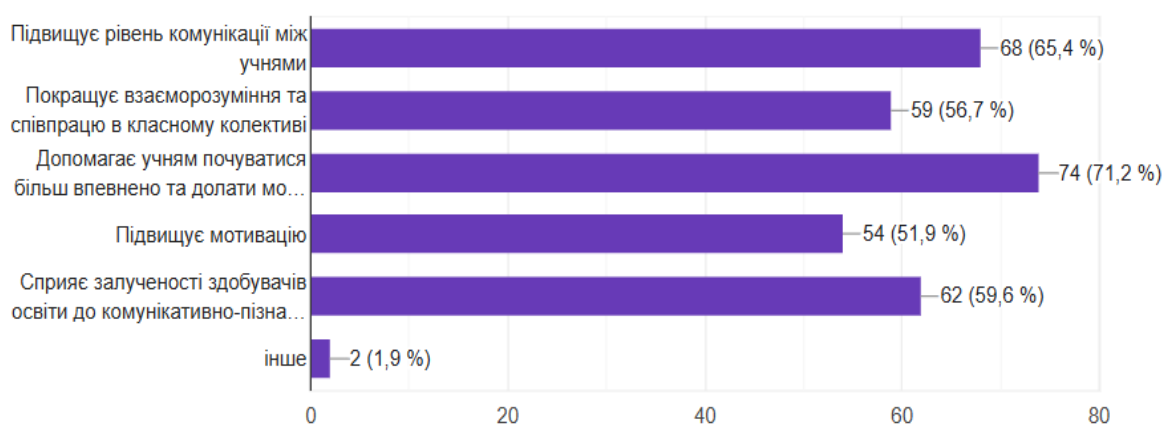

Рис. 4. Які переваги медіації в процесі навчання та вивчення іноземної мови?

При цьому 35,6 % респондентів оцінили вплив медіації на розвиток іншомовної комунікативної компетентності здобувачів освіти на 5 балів, 45,2 % – на 4 бали, 17,3 % – на 3 бали, менше 2 % – на 2 бали (за шкалою, де 5 – найвищий рівень, а 1 – найнижчий). Це свідчить про те, що вчителі усвідомлюють ефективність і доцільність застосування медіації як методу на уроках іноземної мови й готові вдосконалювати власну фахову майстерність у відповідному напрямку (рис. 5).

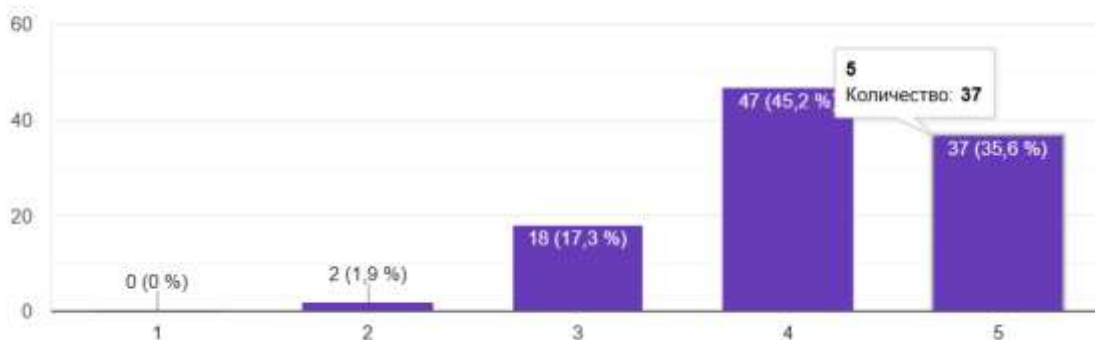

Рис. 5. Як Ви оцінюєте вплив медіації на розвиток іншомовної комунікативної компетентності?

Поза тим педагоги визначають труднощі, з якими стикаються під час інтеграції медіації в контекст уроку: так, 76 % респондентів указують на недостатній учнівський рівень володіння мовою; понад 66 % учителів вважають, що замало часу для застосування медіації на уроці; майже 29 % указують, що важко знайти відповідні матеріали та завдання; невелика кількість респондентів (близько 2 %) не відчувають достатньої підтримки з боку колег чи адміністрації; натомість тішить, що всі без винятку педагоги, які взяли участь в опитуванні, вважають за потрібне застосовувати метод медіації в контексті навчання та вивчення іноземної мови й хотіли б отримати додаткову інформацію та матеріали з цього питання (рис. 6).

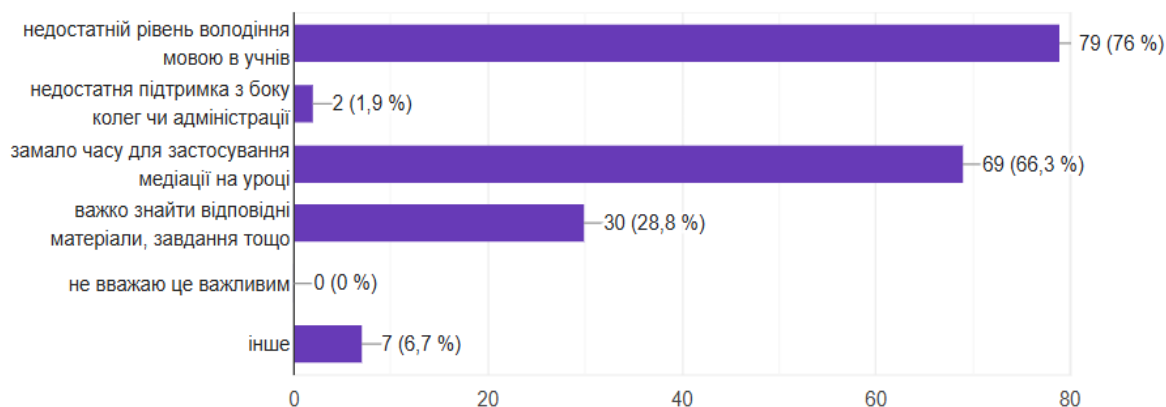

Рис. 6. З якими труднощами Ви стикаєтеся під час застосування медіації на уроках?

Вищезазначене дає підстави стверджувати про потребу підвищення якості іншомовної освіти, подолання прогалів у знаннях учнів; удосконалення уроку через застосування сучасних інноваційних технологій, зокрема й методу медіації, напрацювання відповідного практичного досвіду та створення дидактичних розробок (матеріалів, завдань, системи вправ) для використання на уроках іноземної мови з метою системного формування медіативної компетентності у здобувачів освіти. В таких умовах учитель виконує роль не лише фасилітатора, тьютора, коуча, а й медіатора, який пояснює учням нові або незрозумілі слова й вирази, змінює формулювання граматичних правил (адаптує їх), щоб зробити їх доступнішими для школярів, готовий повсякчас надати допомогу в разі непорозуміння чи труднощів під час комунікації (добирає лексичні одиниці / фрази, яких бракує, пояснює соціокультурні явища, властиві іншомовному суспільству, надає поради щодо вивчення мови, а також постає культурним провідником у соціальному житті, посередником у суперечках чи конфліктах у класному колективі, групі). Важливо, що педагог може делегувати свою роль і учням, які мають достатній для цього рівень мови, лінгвістичні й креативні здібності, лідерські якості, що сприяє реалізації особистісноорієнтованого підходу в освітньому процесі, допомагає моделюванню траєкторії індивідуального розвитку здобувачів освіти.

Наведемо практичні приклади імплементації медіації на уроках іноземної мови (табл. 1), де «медіаційні активності» визначаємо як види / форми освітньої діяльності, що сприяють формуванню й розвитку в учнів медіативної компетенції; «медіаційну діяльність» розглядаємо як комунікативно-пізнавальну взаємодію між учасниками освітнього процесу, активне іншомовне спілкування медіатора з комунікаторами з метою виконання навчальних завдань і, як результат, не лише вдосконалення рівня володіння здобувачами освіти іноземною мовою, а й формування та розвитку полікультурної компетентності, соціальної й медіаційної компетенції.

Таблиця 1

Практичні аспекти імплементації медіації на уроках іноземної мови

Види медіаційних активностей	Зміст медіаційної діяльності
Переклад та адаптація текстів. Передавання змісту з урахуванням соціокультурних особливостей.	Завдання може включати адаптування тексту або усного повідомлення для іншої аудиторії. Для прикладу, учням пропонують перекласти інструкцію до настільної гри з англійської мови українською, зберігаючи зміст, але адаптуючи його так, щоб він став зрозумілішим для дітей. Інше завдання: переформулювати зміст тексту (рерайт).
Перефразування та узагальнення	Учням пропонується досить складний текст, вони мають передати його основну думку більш простою мовою для тих, хто має нижчий рівень володіння іноземною мовою. Так, учень читає статтю про екологічні проблеми англійською і пояснює її основну ідею своїм однокласникам рідною мовою або спрощеною англійською. Інше завдання: перефразувати вираз, фразеологізм, прислів'я; пояснити його зміст.
Інтерпретація міжкультурних ситуацій. Культурне посередництво. Аналіз поведінки, норм і звичаїв різних народів.	Учні порівнюють культурні особливості різних народів і пояснюють їх тим, хто не знайомий з певними традиціями. Так, учень розповідає іноземним друзям про українські традиції святкування Різдва або Великодня, знаходячи відповідні еквіваленти в іншій культурі. Натомість учні знайомляться з історією, культурою, звичаями, традиціями країни, мову якої вивчають.
Міжкультурні дискусії та дебати.	Обговорення тем, що стосуються традицій, історії, мистецтва та суспільних явищ у різних країнах.
Рольові ігри та симуляції. Створення ситуацій, у яких учні можуть практикувати міжкультурну комунікацію.	Учитель створює ситуацію, де, скажімо, один учень грає роль туриста, який не знає мови, а інший – посередника, що допомагає йому зорієнтуватися в незнайомому місті. Для прикладу, один учень – англомовний турист у Києві, а інший – місцевий житель, який допомагає знайти потрібний маршрут.
Колективні (групові) проекти та інтеграція інформації.	Учні працюють над проектами, де потрібно зібрати, проаналізувати й узагальнити інформацію з різних джерел та представити її зрозумілою (доступною) мовою.
Спільні міжнародні проекти.	Робота над дослідницькими або творчими завданнями разом з учнями з інших країн.
Аналіз соціокультурних текстів і медіапродуктів.	Вивчення фільмів, літератури, музики, поточних новин із різних країн для глибшого розуміння культурного контексту. Завдання для учнів: презентувати книгу, фільм; створити анонс чи рекламу; презентувати результати соціопитування; переказати останні новини (факти, події) тощо.
Дослідження й порівняння особливостей British English / American English.	Використання аудіо й відеофайлів, текстів для порівняння фонетичних, лексичних відмінностей (children – kids, autumn – fall ...), дослідження фразеологізмів тощо.

Варто відзначити, що найефективнішими й мотивувальними медіаційними активностями є колективні (групові) форми / види роботи, як-от: спільна підготовка презентацій, проектів, brainstorming, storytelling та інші, які не лише забезпечують

формування іншомовної комунікативної, полікультурної компетентностей та медіаційної компетенції, а й сприяють розвитку Soft Skills (уміння співпрацювати в команді, генерування ідей, позитивне конструктивне спілкування, уміння керувати емоціями, домовлятися й розподіляти час (time management), адаптивність та стресостійкість та ін.) – ці навички є ключовими в сучасному світі.

Однак очевидними є науково-методичні проблеми, з якими стикаються вчителі іноземних мов, серед яких зокрема – недостатня кількість готових практичних напрацювань щодо технік медіації для використання на уроці. Тому педагоги мають переглянути й переосмислити систему вправ у сучасних підручниках, власний «методичний кейс», дотримуючись деяких порад:

- проаналізувати наявні комунікативні ситуативні завдання, додати дії відповідно до дескрипторів медіації;
- адаптувати відповідні матеріали;
- заохочувати співпрацю між учнями, створювати умови для їхньої активної взаємодії;
- спонукати здобувачів освіти до креативної діяльності, критичного мислення, соціальної відповідальності;
- делегувати власні ролі (презентації учнів, аудіо та відеоматеріали, вибір теми для обговорення, розроблення завдань, проектна робота тощо).

Висновки. Запровадження медіації має перспективи в контексті Нової української школи, зокрема старшої профільної освіти, де задовольнятимуться можливості інтегрування профільних напрямків, як-от література / культура країн вивчуваної мови, ділова іноземна (англійська, німецька, французька) мова, країнознавство, мова для туризму (гіди-перекладачі), технічний переклад тощо.

Також слід зазначити, що техніки медіації доцільно імплементувати й у базовій середній, і навіть у початковій школі, добираючи відповідні завдання та матеріали, зосереджуючись на практичному аспекті зазначеної проблеми.

Тож сьогодні для ефективної взаємодії в суспільстві потрібно активно використовувати на уроках навчання техніки медіації, завдяки якій здобувачі освіти занурюються не лише в мову, але й в іншу культуру. Розвиток навичок медіації дозволяє також виховати толерантність, розуміння й відкритість до сприйняття розмаїття світу: вивчення іноземної мови стає не лише освітнім, а й соціокультурним процесом.

Подальші наукові дослідження можуть бути пов'язані з практичним аспектом імплементування методу медіації на уроках іноземної мови з метою системного формування медіативної компетенції у здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Пархомей Н. О. Здобуття навичок медіації при вивченні іноземної мови: стан, потреби та практики. Острог: Національний університет «Острозька академія», 2023. 85 с. URL: <https://surl.li/gkyenz>
2. Печенізька С. С. Медіація як навчальна стратегія формування іншомовної соціокультурної компетентності учнів. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта — 2024: інтеграційні процеси в освіті ч науковому дискурсі* : збірник матеріалів VIII Міжнар. наук. конф. (м. Київ, 30 травня 2024 р.) / Ін-т педагогіки НАПН України [за заг. ред. О. І. Локшиної]. Київ-Дрогобич: ТзОВ «Трек-ЛТД», 2024. 367 с. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2024/09/Comparative_2024.pdf
3. Печенізька С. С. Особливості медіації як виду ситуаційної іншомовної комунікативної діяльності. *Технологія формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності учнів 7–9 класів: ситуаційний підхід: методичні рекомендації для вчителів іноземних мов* / за заг. ред. Редька В. Г. [Електронне видання]. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2024. 47 с. URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/inoz.-metod.-rekomend.pdf>
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2024 № 851 «Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти». URL: <https://surl.li/wwvcfe>

5. Швороб Л. П. Міжкультурний підхід у навчанні іноземних мов та формування культурних медіаторів. Острого: Національний університет «Острозька академія», 2023. 117 с. URL: <https://tinyurl.com/y7jyu4hn>
6. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020. 278 p. URL: <https://surl.li/tqldrc>
7. MEDIATION: What it is, how to teach it and how to assess it. Part of the Cambridge Papers in ELT and Education series, 2022. 22 p. URL: <https://www.cambridgeenglish.org/Images/664965-mediation-what-it-is-how-to-teach-it-and-how-to-assess-it.pdf>

References:

1. Parkhomei, N. O. (2023). Zdobuttia navychok mediatsii pry vyvchenni inozemnoi movy: stan, potreby ta praktyky [Acquisition of mediation skills in foreign language learning: status, needs, and practices]. Ostroh. Retrieved from <https://surl.li/gkyenz> [in Ukrainian].
2. Pechenzka, S. S. (2024). Mediatsiia yak navchalna stratehiia formuvannia inshomovnoi sotsiokulturnoi kompetentnosti uchniv [Mediation as an educational strategy for the formation of foreign language sociocultural competence of students], *Pedahohichna komparatyvistyka i mizhnarodna osvita – 2024: intehtatsiini protsesy v osviti u naukovomu dyskursi: zbirnyk materialiv VIII Mizhnar. nauk. konf.* [Pedagogical comparative studies and international education – 2024: integration processes in education in scientific discourse: Proceedings of the 8th International Scientific Conference]. Kyiv-Drohobych. Retrieved from https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2024/09/Comparative_2024.pdf [in Ukrainian].
3. Pechenzka, S. S. (2024). Osoblyvosti mediatsii yak vydu situatsiinoi inshomovnoi komunikatyvnoi diialnosti. Tekhnolohiia formuvannia mizhkulturnoi inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti uchniv 7–9 klasiv: situatsiinyi pidkhid [Peculiarities of mediation as a type of situational foreign language communicative activity. Technology of formation of intercultural foreign language communicative competence of students in grades 7–9: situational approach]. Kyiv. Retrieved from <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/inoz.-metod.-rekomend.pdf> [in Ukrainian].
4. On Approval of the State Standard of Specialized Secondary Education, Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 25, 2024 No. 851. Retrieved from <https://surl.li/wwwcfe> [in Ukrainian].
5. Shvorob, L. P. (2023). Mizhkulturnyi pidkhid u navchanni inozemnykh mov ta formuvannia kulturnykh mediatoriv [Intercultural approach in foreign language teaching and forming cultural mediators]. Ostroh. Retrieved from <https://tinyurl.com/y7jyu4hn> [in Ukrainian].
6. Council of Europe. (2020). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing. Retrieved from <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languageslearning-teaching/16809ea0d4> [in English].
7. Cambridge University Press. (2022). Mediation: What it is, how to teach it and how to assess it. Part of the Cambridge Papers in ELT and Education series. Retrieved from <https://www.cambridgeenglish.org/Images/664965-mediation-what-it-is-how-to-teach-it-and-how-to-assess-it.pdf> [in English].

Bohatyrova T. M.,
orcid.org/0000-0003-0869-1128

Strilets L. A.,
orcid.org/0009-0002-7325-2228

MEDIATION IN THE CONTEXT OF TEACHING

AND LEARNING A FOREIGN LANGUAGE: A DIALOGUE OF CULTURES

The article highlights the features of mediation as an effective method used in the process of teaching and learning foreign languages. The authors have carefully studied and summarized the experience of domestic and foreign scholars in researching the issue of mediation in the educational environment. Mediation in this context is interpreted, first of all, as mediation that contributes to the achievement of a successful result of foreign language interaction; at the same time, it is extremely important not only to know languages, but also to have an appropriate level of multicultural competence of communicators, since language always reflects the mentality, customs, traditions of the people and opens up opportunities to interact effectively in the global changing modern world. The study outlines the importance and role

of mediation in the process of mastering a foreign language by students, offers some practical examples of communicative situations for introducing mediation activities in foreign language lessons, which have a positive impact not only on the development of students' foreign language communication skills, but also motivate students to autonomy, personal responsibility for their own learning, which contributes to better adaptation to the foreign language space, and intensifies their participation in the educational process. At the same time, the authors put forward the idea of revising the role of the teacher, adding to the existing tasks of a modern teacher the task of performing the function of a mediator who is ready to provide effective support to students at any stage of education. Considerable attention is focused on the relevance of studying the mediation method in the context of the future prospects of continuing to reform the New Ukrainian School in the transition to the system of specialized education, which is why further study of this approach in pedagogical activity is warranted.

Key words: mediation, mediator, facilitation, foreign language education, communication, intercultural interaction.

Дата надходження статті: 27.11.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Боднар О. С.

УДК 373.091.2.015.3:159.942](477)(045)

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi58.643>

*Жулінська Г. М.**

orcid.org/0009-0005-4287-8609

КЛЮЧОВІ КОМПОНЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: СУЧАСНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ У СВІТОВІЙ ПЕДАГОГІЦІ

У статті розкрито сутність соціально-емоційного навчання (СЕН) як ключового елементу сучасної освіти, що забезпечує розвиток емоційної грамотності, соціальних навичок, моральної відповідальності та внутрішньої стійкості здобувачів освіти. У контексті трансформаційних змін у світі, включно з війнами, цифровізацією, психологічним виснаженням та проблемами інклюзії, СЕН постає як необхідна умова гармонійного особистісного становлення. Проаналізовано провідні міжнародні моделі СЕН – CASEL, RULER, PATHS, Second Step – та здійснено порівняльний аналіз їх ключових компонентів. Особливу увагу приділено інтерпретації СЕН у різних педагогічних традиціях світу, зокрема в контексті культурної чутливості, виховних орієнтирів та ролі школи як соціального середовища. Окреслено, що попри спільні риси, підходи до СЕН відрізняються залежно від культурного, вікового, етичного контексту та освітньої політики конкретної країни. На основі узагальнення наукових підходів і дидактичних принципів запропоновано авторську структуру компонентів СЕН, що поєднує класичні категорії навчального процесу з новими викликами. Вона охоплює шість взаємопов'язаних компонентів – когнітивно-рефлексивний, мотиваційно-вольовий, емоційно-регулятивний, соціально-комунікативний, ціннісно-світоглядний та адаптивно-ресурсний. Визначено, що перші три мають універсальний характер і можуть інтегруватися в будь-який освітній контекст, тоді як решта є чутливими до соціокультурного та освітнього середовища. У статті обґрунтовано зв'язок запропонованої класифікації з основами загальної дидактики, акцентовано на її міждисциплінарності та практичній цінності для педагогів, психологів, освітніх управлінців. Наголошено, що ця класифікація не лише систематизує наявні міжнародні підходи, а й адаптує їх до потреб української освітньої системи в умовах воєнного стану та соціальних потрясінь.

Ключові слова: соціально-емоційне навчання, соціально-емоційні компетентності, компоненти СЕН.

*© Жулінська Г. М.